

Förändrat flyttmönster från Polen

Tor Bengtsson¹³

Den 1 maj 2004 utvidgades EU med tio nya medlemsländer¹⁴. I samband med utvidgningen blev det en livlig debatt om och på vilket sätt invandringen från dessa nya medlemsländer skulle komma att förändras. Det fanns farhågor om lönedumpning och termer som "social turism" förekom i den svenska debatten. Flertalet av de gamla medlemsländerna, utom Sverige, Storbritannien och Irland, införde olika typer av restriktioner för invandringen från de nya medlemsländerna.

Invandringen till Sverige var relativt liten från de flesta av de nya EU-länderna före 2004 och har så förblivit även efter EU-inträdet, men med främst ett undantag. Invandringen från Polen har ökat kraftigt i och med EU-inträdet, visserligen från en låg nivå. År 2000 var invandringen större från 17 andra länder än från Polen, men år 2007 var invandringen från Polen större än från övriga nordiska länder. Det var bara från Irak som invandringen var större.

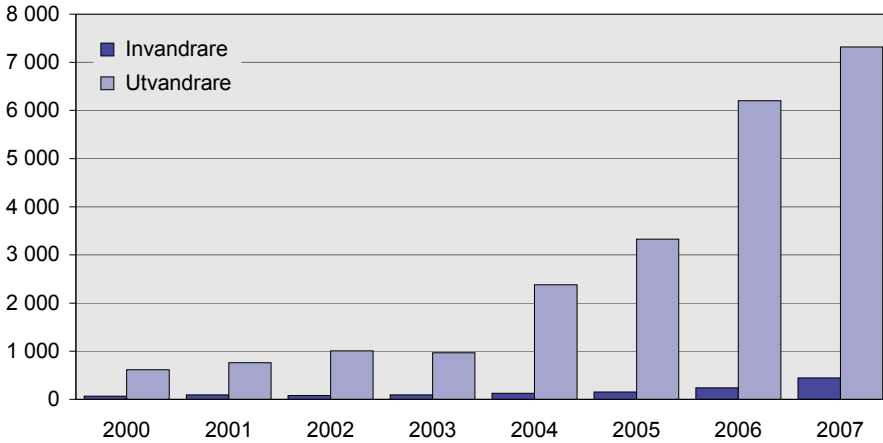
Diagrammet nedan liksom den fortsatta analysen baseras enbart på uppgifter om personer födda i Polen och som vid in-/utvandringen från Polen var polska medborgare.

¹³ Författaren är utredare vid registerenheten på avdelningen för befolkning och välfärd vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress tor.bengtsson@scb.se.

¹⁴ Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

22. Invandring från Polen till Sverige och utvandring från Sverige till Polen 2000–2007. Personer födda i Polen

22. Immigration from Poland into Sweden and emigration from Sweden into Poland. Persons born in Poland

I diagrammet ovan kan man tydligt se hur antalet personer som invandrar från Polen har ökat och fortfarande ökar. Det är till och med så att ökningen startade samma månad som medlemskapet trädde i kraft. Däremot förblev antalet utvandrade från Sverige till Polen i stort sett oförändrat under perioden. Det var först år 2007 som antalet utvandrade ökade något.

Det ska särskilt påpekas att diagrammet ovan baseras på den i Sverige folkbokförda befolkningen. Alla EU-medborgare, utom nordiska medborgare, måste ha uppehållsrätt¹⁵ för att få arbeta eller studera i Sverige längre tid än tre månader. En EU-medborgare kan bosätta sig i ett annat EU-land utan att yrkesarbeta under förutsättning att han/hon kan försörja sig. För att bli folkbokförd i Sverige krävs att man har för avsikt att stanna minst ett år.

¹⁵ Nya regler från den 30 april 2006 gäller vid folkbokföring av EU-medborgare och deras familjemedlemmar. I stället för uppehållstillstånd infördes begreppet uppehållsrätt, en rätt som avser att underlätta för EU-medborgare att utnyttja möjligheten till fri rörlighet. Den som har uppehållsrätt får vistas i Sverige utan uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

Grund för bosättning

Det är inte bara antalet personer som invandrar från Polen som förändrats efter EU-inträdet. Könsfördelningen har ändrats från cirka 35 procent män under 2000-talets början till drygt 55 procent år 2007. Även antalet och andelen som invandrar med arbete som skäl för uppehållstillståndet har ökat kraftigt.

10. Polska medborgare som invandrat till Sverige från Polen efter grund för bosättning, 2000–2007. Procent

10. Polish citizens who immigrated into Sweden from Poland by grounds for residence. Percent

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Arbete	7,8	15,9	17,9	14,8	36,9	45,9	39,1	26,1
Familjeband	84,2	77,0	76,4	76,3	53,4	43,4	32,0	18,9
Studier	3,9	3,4	3,1	6,0	1,6	1,3	1,0	0,6
Övrigt	1,0	1,6	1,2	1,3	1,5	1,7	1,6	0,8
Uppgift saknas	3,1	2,1	1,4	1,6	6,6	7,8	26,4	53,7
Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal	612	761	1 006	966	2 380	3 325	6 201	7 317

Till och med 2005 är registreringen av de skäl som har motiverat uppehållstillstånd/uppehållsrätt fullgod. För åren 2006 och 2007 har däremot bortfallet ökat avsevärt på grund av de ändrade administrativa reglerna.

På grund av att kvaliteten i uppgifterna har försämrats så pass mycket, går det inte att följa den grupp som har arbete som skäl för sitt uppehållstillstånd/uppehållsrätt. I stället har hela populationen polska invandrarna studerats ur olika aspekter.

Kvarboende

Som framgår av diagram 22 har emigrationen till Polen legat på en relativt låg nivå med viss ökning för år 2007. Frågan är om den tid man stannar i Sverige har påverkats av EU-inträdet 2004. I tabellen nedan har varje kohort av invandrare studerats utifrån om de fortfarande var folkbokförda i Sverige ett, två, tre osv. år efter det år de invandrade.

11. Antal kvarboende polacker per 1 000 invandrade efter invandringsår och vistelsetid i Sverige. 2000–2007

11. Number of Polish immigrants remaining in Sweden per 1 000 immigrants by year of immigration and time of residence in Sweden

Invand- ringsår	Antal in- vandrade	Antal kvarboende per 1 000 invandrade efter vistelsetid i Sverige						
		efter 1 år	efter 2 år	efter 3 år	efter 4 år	efter 5 år	efter 6 år	efter 7 år
2000	612	977	954	938	917	887	869	853
2001	761	967	945	905	882	859	845	
2002	1 006	965	939	910	878	856		
2003	966	976	954	928	898			
2004	2 380	981	955	932				
2005	3 325	976	952					
2006	6 201	964						
2007	7 317							

Anmärkning Av tabellen framgår t.ex. att av de 6 201 personer som invandrade till Sverige från Polen år 2006, var 964 fortfarande folkbokförda i Sverige vid utgången av år 2007.

Det är små skillnader i andelen kvarboende oavsett om invandringen skett före eller efter EU-inträdet. Man skulle kunna förvänta sig att de som invandrat med "Arbete" som grund för bosättningen skulle återvända till Polen efter ett par års vistelse i Sverige. I många fall erhålls enbart ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på 18 månader som sedan kan förlängas ytterligare 6 månader. Men som tidigare nämnts framgår inte detta av de register som legat till grund för studien.

Återutvandringen ligger på en låg nivå, jämförbar med den som avser invandrare från Asien eller Afrika och betydligt lägre än till EU-länderna i övrigt.

Polackerna bosätter sig i storstadsområdena

Utrikes födda återfinns i större utsträckning i storstadsområdena än i övriga landet. Cirka 65 procent av landets utrikes födda är bosatta i de tre storstadslänen och drygt 28 procent är bosatta i antingen Stockholms, Göteborgs eller Malmö kommun. Detta gäller i ännu högre utsträckning för polackerna. Av de studerade polackerna är hela 75 procent bosatta i storstadslänen och ungefär 30 procent är bosatta i storstadskommunerna.

Det är en relativt liten omflyttning inom landet bland polackerna. De flesta bor kvar i det län där de blev folkbokförda när de invandrade. Däremot kan man se att det är en större andel bland dem som kommit efter EU-inträdet som bosätter sig i storstadsregionerna,

jämfört med dem som invandrade före Polens medlemskap. Man får dock hålla i minnet att det var ett relativt litet antal invandrare före EU-inträdet.

Arbetsmarknaden för polackerna

Det främsta syftet med denna lilla studie har varit att analysera var på arbetsmarknaden polackerna är verksamma. Den senaste versionen av sysselsättningsregistret¹⁶ som finns tillgänglig avser år 2006. Det innebär att vi ännu inte vet något om dem som invandrade 2007. För gruppen som invandrade år 2006, kan det finnas brister i sysselsättningsklassificeringen i och med att de inte varit så länge i landet och därmed inte hunnit etablera sig fullt ut på arbetsmarknaden.

Knappt 8 000 av dem, som invandrade från Polen under 2000-talet och som år 2006 var i åldern 20–64 år, hade en kontroll- eller företagaruppgift för 2006 (I redovisningen nedan benämnda "Polenfödda"). Av dessa blev merparten, knappt 80 procent, även klassificerade som sysselsatta under november 2006. Gruppen är egentligen för liten för att dra några mer långtgående slutsatser, men några iakttagelser går det trots allt att göra.

I redovisningen nedan omfattar populationen "Riket" alla personer som klassificerats som sysselsatta under november månad, till skillnad mot "Polenfödda" som inkluderar samtliga med kontroll- eller företagaruppgift under året. Skillnaden mellan grupperna på grund av detta torde i allt väsentligt vara försumbar i det här sammanhanget.

¹⁶ För mer information, se www.scb.se/rams.

Sysselsättning efter sektor

För att beskriva var på arbetsmarknaden polackerna arbetar börjar vi med att se inom vilken sektor de får sin utkomst från.

12. Andel sysselsatta efter sektor. 2006. Procent

12. *Employment rate by institutional sector. Percent*

	Polenfödda	Riket
Statlig förvaltning	1,7	5,5
Statliga affärsverk	0,0	0,1
Primärkommunal förvaltning	5,6	19,5
Landsting	6,9	5,9
Övriga offentliga institutioner	0,0	0,0
Aktiebolag ej offentligt ägda	59,7	51,6
Övriga företag, ej offentligt ägda	22,9	8,3
Statligt ägda företag och organisationer	0,7	3,1
Kommunalt ägda företag och organisationer	0,4	1,8
Övriga organisationer	2,1	4,1

Det framgår tydligt att det är i den privata sektorn som vi återfinner en majoritet av polackerna. Det är en avsevärt mindre del som återfinns inom kommunal och statlig sektor. Landstinget är något en något större arbetsgivare för polackerna än för sysselsatta i genomsnitt.

Yrkesställning

Yrkesställning anger ifall man är anställd eller företagare. Polenfödda som var både anställda och företagare under året redovisas som företagare.

13. Andel sysselsatta efter yrkesställning. 2006. Procent

13. *Employment rate by status in employment. Percent*

	Polenfödda	Riket
Anställda	92,2	91,2
Egna företagare	7,5	5,6
Företagare i eget AB	0,3	3,3

Den stora skillnaden mellan polackerna och riket som helhet är den avsevärt mindre andelen som är företagare i eget aktiebolag (AB), vilket inte är förvånande. Det krävs både kapital och kunskap om det svenska skattesystemet för att etablera sig som företagare i eget AB.

Man ska dock komma ihåg att siffrorna ovan avser endast i Sverige folkbokförd befolkning. Gruppen egna företagare med företaget etablerat i Polen och som utför arbete i Sverige blir normalt sett inte folkbokförda i Sverige.

Näringsgren

Med hjälp av arbetsställets näringsgrenskod kan vi få en uppfattning om vilka branscher som polackerna främst är verksamma inom.

14. Andel sysselsatta efter näringsgren. 2006. Procent

14. *Employment rate by industry. Percent*

	Polenfödda	Riket
Jordbruk, skogsbruk och fiske	5,3	1,8
Tillverkning och utvinning	12,5	17,0
Energiproduktion, vattenförsörjning och avfallshantering	0,1	1,0
Byggverksamhet	18,1	6,3
Handel och kommunikation	14,4	18,8
Finansiell verksamhet och företagstjänster	22,0	14,2
Utbildning och forskning	3,7	11,2
Vård och omsorg	13,0	16,6
Personliga och kulturella tjänster	9,9	7,3
Offentlig förvaltning m.m.	1,0	5,9

Det är i första hand inom byggverksamhet samt finansiell verksamhet och företagstjänster, som vi finner en betydligt större andel polacker jämfört med fördelningen inom hela riket. I den sistnämnda branschen ingår bl.a. företag med verksamhet inom lokalvård och bemanning.

Behov av fortsatta studier

Det ska bli mycket spännande att följa utvecklingen under de närmaste åren. Invandringen från Polen har accelererat under 2006 och 2007; kommer ökningen att fortsätta? Uppgifterna är ännu ofullständiga för dem som kom under 2006 och vi vet inte var på arbetsmarknaden 2007 års polska invandrare har hamnat. Har de senast invandrade samma egenskaper som de som invandrat direkt efter EU-inträdet? Om ett till två år finns data även för dessa. Vi vet inte heller om de senaste årens invandrare från Polen är i Sverige på

tidsbegränsade uppehållstillstånd; det går i alla fall ännu inte att se någon återflyttningstrend.

Den utvandring från Polen som går till Sverige är förhållandevis liten jämfört med utvandringen av polacker till andra länder inom EU. Men den innebär ändå att det är en av de verkligt stora förändringarna i migrationen till Sverige under de senaste årtiondena som inte har haft en konflikt som orsak.

Kanske har vi sett början på en förändring av migrationsmönstren till följd av den utvidgade europeiska unionen med bl.a. fri rörlighet för personer på dagordningen.